

ОӘЖ 81'42:32.019.5

ТІЛДІҢ САЯСИ МАНИПУЛЯЦИЯДАҒЫ РӨЛІ (Ғылыми жоба)

*Иген Аружан, Дауренқызы Алина, Уахит Гүлназ, Сман Балауса, Сеилбек
Зарина, Молдабек Диана, Аймихан Қарақат, Пирманова Ақерке, Тәжібай
Тұрсынай, Худайбергенова Жарқынай*

студенттер, Астана Халықаралық Университеті, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі: Тажигалиева Г.К

Бұл ғылыми жоба «Тілдің саяси манипуляциядағы рөлі» тақырыбын зерттеуге арналған. Тіл — коммуникация құралы, сонымен қатар билік пен саясат процесін қалыптастыруда маңызды рөл атқаратын күш. Саяси манипуляция — бұл социумдағы пікір мен көзқарастарды басқарудың, белгілі бір идеологиялардың мақсатты түрде тарату мен әлеуметтік процестерді басқарудың тиімді әдісі. Бұл жобада тілдің саясаттағы рөлі мен манипуляциялық аспектілері жан-жақты талданады.

Бұл зерттеу саяси дискурстағы тілдің ықпалын, риторика, пропаганда және символиканың рөлін талдауға бағытталған. Саяси манипуляцияның қоғамдық пікір қалыптастыру мен дауыс беру шешімдеріне қалай әсер ететінін, саяси айлалардың халық арасында қандай әсер қалдыратынын анықтаймыз. Мысал ретінде тоталитарлық режим астында болған мемлекеттер тарихы мен қазіргі заманғы популистік саяси кампанияларда қолданылатын тілдік механизмдер зерттеледі.

Жобада ұсынылған гипотезалар — тілдік манипуляция саяси шешімдерге әсер етеді және саяси дискурстағы метафоралар қоғамдық пікірді өзгерте алады. Зерттеу әдістері ретінде контент анализі және сауалнамалар пайдаланылып, зерттеу нәтижелері саясаткерлер мен қоғам мүшелері үшін тілдің рөлін тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

Бұл жоба саясат пен тіл арасындағы байланысты зерттеу арқылы қоғамдағы саяси коммуникацияны түсінуге, халықтың ақпаратты қабылдау механизмдерін анықтауға және манипуляцияның алдын алу жолдарын ұсынуға бағытталған. Нәтижесінде, зерттеу тілдің саяси манипуляциядағы рөлін көрсетіп, саяси мәдениеттің дамуына ықпал етуі мүмкін.

Кілт сөздері: тіл, саяси манипуляция, саяси дискурс, риторика және Насихат, қоғамдық пікір.

1. Кіріспе

1.1 Зерттеу тақырыптарының өзектілігі:

Қазіргі әлемде тілдің рөлі тек ақпарат алмасумен ғана шектелмейді, ол саясаттағы маңызды құралдардың бірі болып табылады. Саяси айла-шарғы жасауда тіл - қоғамдық сананы бағыттау, идеологияны қалыптастыру және бұқараның пікірін өзгерту үшін қолданылатын қуатты механизм. Тіл ақпаратты жеткізу үшін ғана емес, сонымен қатар адамдарды сендіру және оны белгілі бір көзқараспен ұсыну арқылы олардың мінез-құлқына әсер ету үшін де қолданылады. Бұл тақырыптың маңыздылығы оның өзін ақпараттың әсерінен қорғай алатындығында және қоғамның жұмыс әдістерін түсіну қабілетін арттыратындығында болғандықтан, оның жан-жақты институты

1.2 Мақсаттары мен міндеттері:

1. Бұл зерттеудің негізгі мақсаты-тілдің рөлін нақтылау, саяси айла-шарғы жасау және оның қоғам санасына әсерін талдау. Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттерді орындау қажет: тілдің теориялық негізін саяси айла-шарғы жасау құралы ретінде анықтау.

2. Саяси дискурстағы жұмыс әдісі мен технологиясының ерекшеліктері.

3. Әр түрлі медиа-мазмұнды талдау және манипуляция элементтерін қолданысын зерттеу.

4. Қоғамдағы саяси коммуникацияның лингвистикалық ерекшеліктерін талдау.

1.3 Зерттеудің мақсаты мен пәні:

Зерттеудің мақсаты - тілді саяси қарым-қатынаста қолдану. Зерттеу пәні - саясаттану, яғни саяси дискурстағы тілдік айла-шарғы жасау әдістері, оның қолданысының қоғамға әсері. Зерттеу саясаттану, әлеуметтану және лингвистика салаларының тоғысында жүргізіледі.

1.4 Ғылыми болжамдар (гипотезалар):

Саяси тілдегі медиа контекстегі манипуляция. Зерттеу барысында тілді саяси айла-шарғы жасау құралы ретінде қолданудың нақты тетіктері анықталады деп күтілуде. Саяси дискурста қолданылатын лингвистикалық әдістер бұқараның санасына айтарлықтай әсер етеді деп болжанады. Сонымен қатар, бұл жұмыс әдістерін дұрыс түсіну және өшіру қоғамның саяси сауаттылығын арттыруға және қоғамды ақпараттың әсерінен қорғауға көмектеседі деген алғышарт ретінде қарастырылады.

2. Зерттеу әдістемесі

2.1. Контент-талдау әдісі:

Контент-талдау - бұл мәтіндердегі, көрнекі материалдардағы және коммуникацияның басқа түрлеріндегі қайталанатын тақырыптарды, идеяларды, сезімдер мен ерекшеліктерді анықтауға мүмкіндік беретін сапалы немесе сандық зерттеу әдісі. Бұл әдіс зерттеушілерге мәтін мен берілген ақпаратты

жүйелеуге және деректерді сандық (жиілік) немесе сапалық (сипаттама) контексте зерттеуге мүмкіндік береді.

Мазмұнды талдау түрлері:

1. Сапалы мазмұнды талдау: нақты мағынаны, негізгі идеялар мен хабарламаларды анықтау үшін қолданылады. Бұл әдіс талданатын мәтіннің семантикалық мазмұнын түсінуге бағытталған және көбінесе тақырыптық немесе сипаттамалық талдауды қамтиды;

2. Сандық мазмұнды талдау: бұл әдіс мәтіндік деректердегі белгілі бір сөздің, сөз тіркесінің, ұғымның немесе санаттың пайда болу жиілігін сандық есептеуге бағытталған. Сандық талдау мәтіндегі құрылымдық ерекшеліктер мен қайталанатын ұғымдарды анықтау үшін қолданылады.

2.2 Деректер жинау әдістері:

Контент-талдау үшін әртүрлі дереккөздер қолданылады, олар төмендегідей болуы мүмкін:

- Мәтіндік құжаттар: Ресми құжаттар, заңнамалар, кітаптар, мақалалар және зерттеулер сияқты дереккөздер.
- БАҚ материалдары: Газеттер, журналдар, радио және телехабарлар, жаңалық сайттары және т.б.
- Әлеуметтік желілер: Facebook, Instagram, Twitter, YouTube сияқты платформаларда жарияланған ақпараттар, жазбалар, пікірлер.
- Көрнекі материалдар: Фотосуреттер, бейнелер, инфографикалар.
- Жарнамалық және маркетингтік материалдар: Компаниялардың жарнамалары, өнім сипаттамалары, каталогтар және т.б.

Контент-талдау барысында жинақталған деректер алдын-ала белгіленген категориялар мен тақырыптарға бөлінеді, әрі қарай нақты мақсаттарға сай талданады.

1-ақпараттық ресурс

«Informburo.kz» жаңалық порталынан:

«Қазақстанда АЭС салудың экономикалық тиімділігі: әртараптандыру, экспорт пен инвестициялар.

Қазақстандағы атом энергетикасының экономикалық әлеуеті мен болашағына талдау. Қазақстанда атом электр станцияларын салу сенімді және тұрақты энергиямен қамтамасыз етуге жасалған қадам ғана емес, елдің экономикалық мүмкіндіктерін дамыту құралы да болып табылады. Жаңа атомдық жобалар көлемді экономикалық табыс әкелуі тиіс. Оның ішінде энергетикалық балансты әртараптандыру, экспорттық әлеуетті кеңейту, инвестициялар тарту мен жоғары технологиялық салаларды дамыту бар. Қазақстанда атом электр станцияларын салу мен қолданудың нақты тиімді тұстарын қарастырайық.»

https://informburo.kz/kaz/kogam/qazaqstanda-aes-saludyn-ekonomikalyq-tiimdiligi-artaraptandyru-eksport-pen-investiciyalar?utm_source=web_share_button

2-Ақпараттық ресурс

«Facebook» медиа платформасынан

«АЭС энергетикалық тәуелсіздік бастамасы»

АЭС салуды қолдау прогрессивті идеясының айналасында топтасу үшін жөніндегі Халықтық штаб құрылды.

Мәжіліс Спикері, «АМАНАТ» партиясының Төрағасы Ерлан Қошанов АЭС салуды қолдау жөніндегі Халықтық штабтың алғашқы отырысын өткізді. Оның құрамына 6 саяси партияның, сондай-ақ шамамен 20 республикалық қоғамдық бірлестіктің 250-ге жуық өкілі кірді.

6 қазанда өтетін АЭС салу жөніндегі референдумның Тәуелсіз Қазақстанның болашағы үшін стратегиялық маңызы зор. Сондықтан еліміздегі беделді саяси және қоғамдық ұйымдар АЭС салуды қолдау жөніндегі Халықтық штабқа бірікті. Бұл туралы Мәжіліс Спикері, «АМАНАТ» партиясының Төрағасы Ерлан Қошанов Штабтың алғашқы отырысында мәлімдеді. Штабтың мақсаты – халықты атом электр станциясын салу жөніндегі прогрессивті идеясының айналасында топтастыру.»

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=3878394529112606&id=1672497209702360

3. Нәтижелер және талдау

3.1. Жиналған деректерді өңдеу

Тілді манипуляциялау арқылы саясаткерлер адамдардың эмоцияларын оятып, олардың эмоциялары мен санасына әсер етеді. Атап айтқанда, манипуляцияның негізгі құралдары - эмоционалды жүктемесі жоғары сөздер, стереотиптер, образдар жасау, логикалық пікірталас сияқты әдістер. Саяси манипуляцияны қолдану кезінде тілдің әсері адамдардың ойлау қабілетін өзгертіп, қоғамдағы маңызды шешімдерге әсер етуге көмектеседі.

1-кесте. «Контент-талдаудың кестелік үлгісі»

№	Саяси манипуляциялық сөз және тіркес	Мысалдар	Саны	Әсері
1	Қауіпсіздік	«Әлемнің озық елдерінің тәжірибесі атом энергетикасының тиімділігі мен қауіпсіздігін айқын дәлелдейді.»	6-рет	Бұл сөйлем атом энергетикасының қауіпсіздігіне сенімділік тудырады, тыңдаушыларда АЭС-тің қауіпсіздігін арттырады, қоғамның алаңдаушылығын азайтуға бағытталған.
2	Энергетикалық тәуелсіздік	«Біз елдің энергетикалық тәуелсіздігін шегелеп бекітеміз. Болашақ ұрпаққа энергетикалық тұрғыдан тәуелсіз, яғни экономикасы	2-рет	Бұл тіркес Қазақстанның энергия көздеріне тәуелділіктен арылу қажеттілігін көрсетеді, өз ішкі энергетикалық қауіпсіздігін

	тұрақты және өркендеген Қазақстанды мұра етіп қалдырамыз.»		қамтамасыз етуді меңзейді.
--	--	--	----------------------------

3.3. Нәтижені теориялық тұрғыдан талдау

Бұл түрлі ресурс көздерінен жинақталған деректерді теориялық тұрғыдан талдау барысында тілдің саяси манипуляциядағы рөлі анықталды. Тілдік манипуляция әдіс-тәсілдері арқылы саясаткерлер адамдардың эмоциясына, олардың сезімдері мен санасына ықпал етеді. Әсіресе эмоциялық жүктемесі жоғары сөздер, тіркестер, стереотиптер, образ жасау және логикалық дәлелдер сияқты әдістер манипуляцияның әмбебап құралдары болып табылады. Саяси манипуляцияда тілдің әсері адамдардың ой-пікірін алмастырып, қоғамдағы маңызды шешімдерге өз ықпалын тигізеді.

4. Қорытынды

Осы ғылыми жоба аясында мазмұнды талдау әдістерін қолдана отырып, тілдің саяси дискурстағы манипуляция құралы ретіндегі рөлі зерттелді. Нәтижесінде, саяси айла-шарғы жасауда тіл әртүрлі стратегиялар мен әдістер арқылы қолданылатыны белгілі болды. Адамдардың саяси оқиғаларға деген көзқарасы мен іс-әрекетінің бағытын қалыптастыруда эмоционалды ренктері бар сөздер, нақты деректердің бұрмалануы, эвфемизмдер мен метафоралар сияқты лингвистикалық тәсілдер маңызды рөл атқаратыны дәлелденді.

Зерттеу көрсеткендей, манипуляциялық дискурста қолданылатын лингвистикалық тәсіл қоғамдық пікірге айтарлықтай әсер етеді. Бұл әдістер бұқаралық ақпарат құралдарының, саясаткерлердің және саяси партиялардың игілігі үшін белсенді түрде қолданылады. Осыған байланысты біз тілдің саяси коммуникацияда үлкен ықпалы мен рөлі бар екенін көреміз. Зерттеу қоғамның ақпараттық сауаттылығын арттырады және азаматтарға манипуляцияның әсерін түсінуге және онымен күресуге көмектеседі деген қорытындыға келеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Fairclough, N. Language and Power. – Longman, 2001. – 280 p.
2. Wodak, R., & Meyer, M. Methods of Critical Discourse Analysis. – Sage Publications, 2009. – 240 p.
3. Лаптенко, В.В. Язык как инструмент политической манипуляции. – Санкт-Петербург: Питер, 2016. – 320 с.
4. Назарова, Л.А. Политическая риторика: язык, манипуляция, власть // Вестник Московского государственного университета. – 2019. – №3. – С. 45–52.
5. Egemen Kazakhstan: <https://egemen.kz/article/372120-qazaqstandaghy-aes-salu-energetikalyq-qauipsizdikke-betburys-nemese-ekologiyalyq>
6. Informburo.kz: <https://informburo.kz/kaz/kogam/qazaqstanda-aes-saludyn-ekonomikalyq-tiimdiligi-artaraptandyru-eksport-pen-investiciyalar> Facebook:

https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=3878394529112606&id=1672497209702360&_rdr

7. Google Scholar: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-yazyka-v-sovremennoy-yazykovoy-politike>

8. Google Scholar: https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=The+role+of+language+in+politics+manipulation+&btnG=#d=gs_qabs&t=1733991103947&u=%23p%3DxYNVrIqV90EJ

9. Google Scholar: https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=The+role+of+language+in+politics+manipulation+&btnG=#d=gs_qabs&t=1733998365661&u=%23p%3DbH58oTiCZWYJ

РОЛЬ ЯЗЫКА В ПОЛИТИЧЕСКИХ МАНИПУЛЯЦИЯХ (Научный проект)

**Иген Аружан, Дауренқызы Алина, Уахит Гүлназ, Сман Балауса,
Сеилбек Зарина, Молдабек Диана, Аймихан Қарақат, Пирманова Ақерке,
Тәжібай Тұрсынай, Худайбергенова Жарқынай**

Научный руководитель: Тажигалиева Г.К

Этот исследовательский проект посвящен изучению темы «Роль языка в политических манипуляциях». Язык - средство коммуникации, а также сила, играющая важную роль в формировании процесса власти и политики. Политические манипуляции - это эффективный способ управления мнениями и взглядами в социуме, целенаправленного распространения определенных идеологий и управления социальными процессами. В этом проекте всесторонне анализируются роль языка в политике и манипулятивные аспекты.

Это исследование направлено на анализ влияния языка, роли риторики, пропаганды и символики в политическом дискурсе. Мы определяем, как политические манипуляции влияют на формирование общественного мнения и решения о голосовании, какое влияние политические манипуляции производят на население. В качестве примера исследуется история государств, находящихся под тоталитарным режимом, и языковые механизмы, используемые в современных популистских политических кампаниях.

Гипотезы, представленные в проекте, заключаются в том, что языковые манипуляции влияют на политические решения, а метафоры в политическом дискурсе могут изменить общественное мнение. В качестве методов исследования используются контент-анализ и опросы, а результаты

исследования позволяют глубже понять роль языка для политиков и представителей общественности.

Этот проект направлен на понимание политической коммуникации в обществе посредством изучения взаимосвязи между политикой и языком, выявление механизмов восприятия информации населением и предоставление способов предотвращения манипуляций. В результате исследования могут показать роль языка в политических манипуляциях и способствовать развитию политической культуры.

Ключевые слова: язык, политические манипуляции, политический дискурс, риторика и пропаганда, общественное мнение.

THE ROLE OF LANGUAGE IN POLITICAL MANIPULATION *(Research Project)*

**Igen A., Daurenkyzy A., Uahit G., Sman B., Seilbek Z., Moldabek D.,
Aimikhan K., Pirmanova A., Tazhibay T., Khudaibergenova Zh.**

Scientific supervisor: Tazhigalieva G.K.

This research project is devoted to the study of the topic “The role of language in political manipulation”. Language is a means of communication, as well as a force that plays an important role in shaping the process of power and politics. Political manipulation is an effective way to manage opinions and attitudes in society, to purposefully spread certain ideologies and to control social processes. This project comprehensively analyzes the role of language in politics and manipulative aspects.

This study aims to analyze the influence of language, the role of rhetoric, propaganda and symbolism in political discourse. We determine how political manipulation influences the formation of public opinion and voting decisions, and what effect political manipulation has on the population. The history of states under totalitarian regimes and the linguistic mechanisms used in contemporary populist political campaigns are explored as a case study.

The hypotheses presented in the project are that language manipulation influences political decisions and that metaphors in political discourse can change public opinion. Content analysis and surveys are used as research methods, and the results of the study allow to

Keywords: language, political manipulation, political discourse, rhetoric and propaganda, public opinion.

REFERENCES

1. Fairclough, N. Language and Power. – Longman, 2001. – 280 p.
2. Wodak, R., & Meyer, M. Methods of Critical Discourse Analysis. – Sage Publications, 2009. – 240 p.
3. Laptенок, V.V. Language as a Tool of Political Manipulation. – St. Petersburg: Piter, 2016. – 320 p.
4. Nazarova, L.A. Political Rhetoric: Language, Manipulation, Power // Moscow State University Bulletin. – 2019. – No. 3. – P. 45–52.
5. Egemen Kazakhstan: <https://egemen.kz/article/372120-qazaqstandaghy-aes-salu-energetikalyq-qauipsizdikke-betburys-nemese-ekologiyalyq>
6. Informburo.kz: <https://informburo.kz/kaz/kogam/qazaqstanda-aes-saludyn-ekonomikalyq-tiimdiligi-artaraptandyru-eksport-pen-investiciyalar>
7. Google Scholar: <https://cyberleninka.ru/article/n/rol-yazyka-v-sovremennoy-yazykovoy-politike>
8. Google Scholar: [The role of language in politics manipulation](#)
9. Google Scholar: [The role of language in politics manipulation](#)